

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТРУБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

INNOVATIONAL PROSPECTS OF UKRAINIAN PIPE INDUSTRY ENTERPRISES

В статті наведені основні тенденції світового та національного ринку трубної промисловості. Подано обґрунтування важливості впровадження технологічних інновацій в діяльність ВАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод». В ході дослідження визначено можливі схеми інноваційного розвитку підприємства. Подано найбільш перспективні для впровадження інноваційні проекти.

В статье приведены основные тенденции мирового и национально рынка трубной промышленности. Представлено обоснование важности внедрения технологических инноваций в деятельность ОАО «Интерпайп Нижнеднепровский трубопрокатный завод». В ходе исследования определены возможные схемы инновационного развития предприятия. Представлены наиболее перспективные для внедрения инновационные проекты.

The article provides the main tendencies of world and national pipe industry markets. Also it gives the grounding of importance of technological innovation in the activities of JSC "Interpipe NTRP". The research defines possible schemes of innovation development, outlines innovative projects which are most promising for the implementation on the mill.

Ключові слова: інновація, технологічна інновація, інноваційна діяльність.

Вступ. Трубна промисловість як частина металургійного комплексу України історично є однією з найважливіших галузей промисловості. Нині близько 80 % продукції підприємств галузі експортується за кордон. При цьому структура технологій виробництва сталі в Україні поділилася таким чином: мартенівське виробництво — 44,3 % (за кордоном цей показник становить приблизно 6 %); електросталь — 3,5 % (32 %); конверторний спосіб — 52,2 % (62 %). Відтак українська трубна промисловість є дуже ресурсо- та енергоємною, використовує застарілі технології, що різко знижує її конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Крім цього, в зв'язку з кризою 2008 - 2009 років обсяги виробництва національних підприємств трубної галузі скоротились більш, ніж на 50 %. З поглибленням негативних процесів на ринку, з активізацією вже існуючих та появою нових підприємств на світовому ринку конкурентоспроможність національних виробників значно ослабла. З кінця 2009 - початку 2010 року почалось поступове відновлення до кризових темпів діяльності. Проте досягнути показників 2008 року по галузі досі не вдалось.

Одним з ключових факторів успіху на металургійному ринку нині є

активна інноваційна діяльність, що має вирішальний вплив на якість продукції підприємства та ефективність виробництва. Це і обумовлює актуальність даної теми дослідження.

Вивченням проблематики інновацій займалися такі автори, як Ілляшенко С. М., Кардаш В. Я., Зозульов О.В., Кубишина Н.С., Краснокутська Н. В, Суміна О. Н, Ткачук Ю. Я. Але власне специфіка інновацій на ринку трубної промисловості, з нашої точки зору, поки розкрита недостатньо глибоко. Крім того, дослідженню маркетингових перспектив цього ринку на найближчий період останнім часом приділялося недостатньо уваги. Тому метою даного дослідження є розкриття специфіки інноваційної діяльності підприємств трубної галузі України та їхніх перспектив.

Постановка завдання. Основними задачами даного дослідження є: опис основних типів інновацій, окреслення ролі і значення технологічних інновацій в діяльності металургійного підприємства; визначення зв'язків між технологічними інноваціями та іншими типами інновацій; обґрунтування можливих варіантів взаємодії різних типів інновацій на трубному підприємстві.

Методологія. Методологічною основою статті є фундаментальні теоретичні положення маркетингу та психології, наукові абстракції та аналіз статистичних даних. Використано метод кабінетних досліджень у вигляді аналізу вторинної інформації за тематикою (моніторинг Internet-ресурсів, професійних видань).

Результати дослідження. Проведене нами кабінетне дослідження вторинної маркетингової інформації дозволило виокремити декілька основних тенденцій інноваційної діяльності на світовому ринку труб:

- впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій у виробництво труб;
- покращення експлуатаційних якостей продукції;
- підвищення рівня обробки сталі та труб;
- впровадження систем безвідходного виробництва;
- створення підприємствами власних спеціалізованих металургійних виробництв.

Дані тенденції слід враховувати в прогнозах розвитку трубної галузі в Україні найближчим часом. Так, наприклад, на сьогоднішній день трубні підприємства України випускають до 2,5 млн. тонн труб на рік, мають досить високий рівень зносу основних фондів (близько 60%) і порівняно (з провідними світовими виробниками) низький технічний рівень обладнання. Маючи потужність понад 5 млн. тонн труб на рік, трубні підприємства завантажені від 30 до 60%, що свідчить про можливість збільшення навантаження на виробництво за рахунок розширення інноваційної діяльності підприємств [4]. На сьогоднішній день серед основних напрямів інноваційної діяльності українських трубних підприємств можна зазначити наступні:

- енерго- та ресурсозбереження (з метою зменшення витрат на виробництво);

- покращення експлуатаційних якостей продукції;
- зниження собівартості продукції;
- підвищення рівня контролю за виготовленням продукції;
- відмова від мартенівського способу виплавки сталі.

Як бачимо, світові та національні тенденції співпадають лише по двох позиціях (рис. 1).

Світові тенденції		Тенденції національного ринку
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення рівня обробки сталі та труб; – впровадження систем безвідходного виробництва; – створення підприємствами власних спеціалізованих металургійних виробництв. 	<ul style="list-style-type: none"> – енерго- та ресурсозбереження; – покращення експлуатаційної якості продукції 	<ul style="list-style-type: none"> – зниження собівартості продукції; – підвищення рівня контролю за виготовленням продукції.

Рис. 1. Тенденції інноваційної діяльності на світовому та національному ринках труб
(Джерело: власні розробки автора)

Зважаючи на значне відставання української промисловості від промисловості високорозвинених держав, національні підприємства-виробники труб орієнтуються в першу чергу на покращення фінансових показників роботи, ефективного розширення виробництва, підвищення якості продукції з метою посилення конкурентних позицій на ринку. І хоча українські трубні заводи почали перейматись енерго- та ресурсозберігаючими технологіями, а також прикладати більше зусиль до покращення експлуатаційної якості продукції, такі нововведення зумовлені спрямованістю на зниження витрат, а не на мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище.

Інноваційна діяльність будь-якого підприємства, зокрема металургійного, здатна приносити максимальний позитивний результат виключно за умови її чіткої орієнтації на певний об'єкт та урахування впливу факторів маркетингового середовища. Це вимагає наявності детальної класифікації інновацій, їх властивостей та імовірних джерел фінансування.

Єдиної класифікації інновацій наразі не існує. Різні автори поділяють інновації за сферами діяльності, ступенем новизни, предметним змістом, одержуваним ефектом, ступенем матеріальної відчутності тощо. Однією з найбільш розповсюджених класифікаційних ознак інновацій є їх предметний зміст (або сфера застосування). В таблиці 1 наведемо узагальнену класифікацію типів інновацій [1, 2].

Типи інновацій

№ з.п.	Тип інновацій	Зміст
1.	Продуктові (П. І.)	Створення нових товарів, що використовуються у сфері виробництва (засоби виробництва) чи у сфері споживання (предмети споживання)
2.	Технологічні (Т. І.)	Нові технології виробництва традиційних, удосконалених чи принципово нових продуктів, упровадження інформаційних систем, нових джерел енергії.
3.	Організаційно-управлінські (О-У-І.)	Нові методи й форми організації всіх видів діяльності підприємства: нові методи управління персоналом, системи стратегічного планування, прогнозування, моделювання процесів виробництва, постачання, збуту, нові організаційні структури
4.	Ресурсні (Р. І.)	Використання поліпшених або принципово нових матеріальних ресурсів та сировини.
5.	Ринкові (Рин. І.)	Проникнення на нові ринки чи створення нових ринків.

Як бачимо, різні типи інновацій мають специфічні сфери застосування, справляють різний вплив на діяльність підприємства. При цьому вони здатні взаємодіяти між собою та взаємодоповнюватись. На даний час в галузі виробництва труб основне місце, на нашу думку, посідають саме технологічні інновації. В першу чергу це пов'язано з застарілістю виробничих фондів національних підприємств-виробників трубої продукції.

Розглянемо можливості, котрі можуть дати технологічні інновації підприємствам трубої галузі України, зокрема ВАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод». Прийmemo за основу інноваційної діяльності трубої підприємства технологічні інновації. Тобто розглянемо введення нових технологій на підприємстві як рушійну силу для розвитку інших типів інновацій (рис. 2).

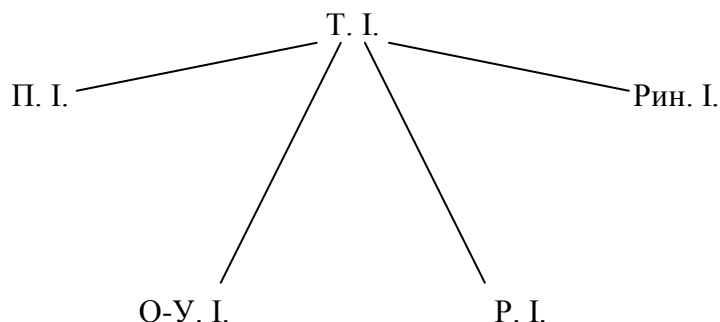

Рис. 2. Проста взаємодія технологічних інновацій з іншими типами інновацій
(Джерело: власні розробки автора)

Так, введення підприємством нової технології виробництва дає можливість випускати принципово нову або ж модифіковану продукцію; перейти на використання інших видів ресурсів, або ж значно скоротити їх використання; зробити більш гнучкою організаційну структуру

підприємства, використовувати нові методи управління підприємством; розпочати роботу на новому ринку або ж розширити вже існуючий.

Також технологічні інновації можуть бути орієнтовані на підвищення продуктивності виробництва. Цього можливо досягнути завдяки збільшенню обсягів випуску традиційного продукту за таких самих або дещо більших витрат. Технологічні інновації здатні забезпечити зменшення собівартості продукції підприємства, що дає змогу знизити ціни на неї і, таким чином, здобути переваги у конкурентній боротьбі.

Охопити вирішення таких питань, як зниження собівартості продукції, енерго- та ресурсозбереження, покращення експлуатаційної якості продукції, а також забезпечити відмову від мартенівського способу виплавки сталі, що є дуже ресурсо- та енергоємним, здатне створення власного металургійного виробництва на основі підприємства-виробника труб. На основі такої технологічної інновації можливо побудувати два ланцюги взаємодії: інтенсивний та екстенсивний (рис. 3).

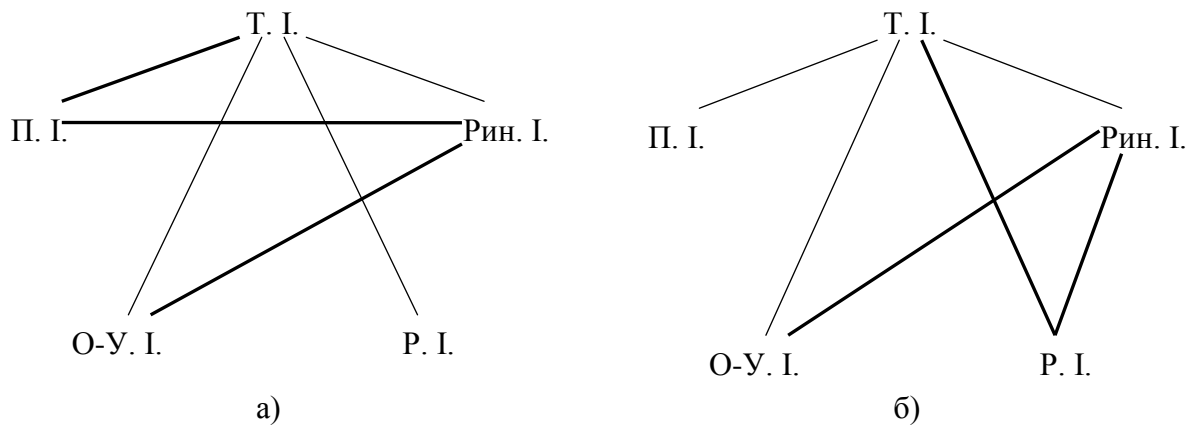

Рис. 3. Варіанти взаємодії різних типів інновацій на трубному підприємстві: а) інтенсивний; б) екстенсивний
(Джерело: власні розробки автора)

Інтенсивний ланцюг взаємодії (рис. 3, а) являє собою наступну послідовність: технологічна інновація → продуктова інновація → ринкова інновація → організаційно-управлінська інновація. Його суть полягає в якісному оновленні виробничої бази, розширенні асортименту, що дає об'єктивні можливості до розширення збуту, охоплення нових ринків. Впровадження технологічних інновацій, таких як, наприклад, використання електросталеплавильного виробництва замість мартенівського, сприяє появі продуктової інновації – випуску труб нових типорозмірів та призначення, котра, в свою чергу, дозволяє підприємству розширити ринки збуту та посилити свої позиції на міжнародному ринку. Співпраця з зарубіжними партнерами вимагає від підприємства внесення деяких змін в структуру керівництва та організаційну структуру. Даний варіант є оптимальним для підприємств, що орієнтуються на діяльність на міжнародному ринку, подальше розширення та постійне вдосконалення.

Екстенсивний варіант (рис. 3, б) розвивається за наступним сценарієм: технологічна інновація → ресурсна інновація → ринкова інновація → організаційно-управлінська інновація. В основі даного підходу лежить покращення кількісних показників роботи підприємства: скорочення використання ресурсів, вивільнення фінансових коштів. Введення технологічної інновації дозволяє скоротити використання ресурсів, або перейти на нові, більш вигідні умови їх споживання, що сприяє зменшенню собівартості продукції. Кошти, що вивільняються таким чином, спрямовуються на розширення виробництва, вихід на нові ринки збуту, що спричиняє до певних змін в організаційно-управлінській структурі. Такий варіант є доцільним для відносно невеликих підприємств. Він здатний підтримати конкурентоспроможність фірми, проте лише в короткостроковій перспективі, оскільки діяльність, заснована на постійному скороченні витрат, є неможливою.

Що стосується ВАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод», то нині на його основі добудовується власний електросталеплавильний комплекс, що буде забезпечувати сировиною всі підприємства групи Інтерпайп. Враховуючи спрямованість підприємства на роботу з іноземними партнерами, ВАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод», окрім тенденцій національного ринку, слід орієнтуватись також і на міжнародні тенденції. Отже, доцільною буде діяльність за схемою інтенсивного ланцюга інновацій.

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, можемо зробити висновок, що для ефективної діяльності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, вітчизняним підприємствам трубної галузі необхідно, в першу чергу, провести оновлення виробничих фондів відповідно до вимог ринку, тобто ввести технологічні інновації, що дасть можливість подальшого розвитку для продуктових, ринкових, ресурсних та організаційно-управлінських інновацій. Представлені схеми ланцюгів взаємодії інновацій, основані на технологічних інноваціях, дозволяють оцінити імовірні траєкторії розвитку інноваційної діяльності підприємств.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у розробці схеми аналізу тенденцій світового та національного ринку трубної продукції з метою визначення перспективного напрямку впровадження інновацій металургійним підприємством. Також у дослідженні варіантів взаємодії різних типів інновацій на підприємствах трубної промисловості та представленні інтенсивного та екстенсивного ланцюгів їх взаємодії.

На прикладі ВАТ «Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод» на основі аналізу тенденцій світового та національного ринку трубної продукції продемонстровано процес визначення та обґрунтування перспектив інноваційної діяльності. Завдяки цьому процесу металургійним підприємством був обраний та обґрунтований інтенсивний ланцюг, оскільки підприємство у своїй діяльності орієнтується на співпрацю з закордонними партнерами та розширення виробництва у відповідності до світових тенденцій.

Література

1. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.
2. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
3. Сумина О.Н. Развитие рынка технологических инноваций в Украине в процессе интернационализации науки и технологии / О.Н. Сумина, Ю.Я. Ткачук. // Маркетинг и менеджмент инноваций. – 2011. – №2. – С. 139-144.
4. Офіційний сайт групи компаній «Interpipe» - [Електронний ресурс] – 2011 – Режим доступу: <http://interpipe.biz/ru/business/octg/speechoctg> - назва з екрану
5. Metal Journal. Metallургическая и горнорудная промышленность – [Електронний ресурс] – 2011 – Режим доступу: <http://metaljournal.com.ua/tube-development-ukr/>- назва з екрану
6. MyMetal.ru – [Електронний ресурс] – 2011 – Режим доступу: <http://mymetal.ru/?articles/read/80/print> - назва з екрану